

Η συμβολή του Τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2019

1^η εκτίμηση (προσωρινά στοιχεία) – Σεπτέμβριος 2020

Δρ. Άρης Ίκκος, ISHC
Επιστημονικός Διευθυντής, INSETE

Σεραφείμ Κουτσός
Αναλυτής

INSETE

INTELLIGENCE

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	3
Ο Τουρισμός ως "οριζόντια" δραστηριότητα	3
Ο Τουρισμός ως Δραστηριότητα στην Ελλάδα	3
Στόχος της παρούσας μελέτης	3
Σύνοψη	4
Εισερχόμενος Τουρισμός	5
Αφίξεις και Έσοδα Εισερχομένων Τουριστών	6
Αφίξεις και Έσοδα από Κρουαζιέρα	8
Έσοδα Αερομεταφορών και Θαλάσσιων Μεταφορών	10
Έσοδα Οδικών και Σιδηροδρομικών Μεταφορών	10
Εγχώριος Τουρισμός	10
Τουρισμός: Επενδύσεις και έμμεσα οφέλη	11
Επενδύσεις στον Τουρισμό	12
Τα έμμεσα οφέλη του Τουρισμού	14
Η συμβολή του τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία	15
Η περιφερειακή κατανομή της Τουριστικής Δραστηριότητας και η συμβολή της ανά Περιφέρεια	16
Η συμβολή του Τουρισμού στο Ισοζύγιο Πληρωμών	17
Τουρισμός και Απασχόληση	18
Πηγές	19

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια πρώτη εκτίμηση βάσει προσωρινών στοιχείων –
θα αναθεωρηθεί όταν ανακοινωθούν τα τελικά στοιχεία.

Εισαγωγή

Ο Τουρισμός ως “οριζόντια” οικονομική δραστηριότητα

Ο τουρισμός, σε αντίθεση με τις περισσότερες δραστηριότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα, αποτελεί οριζόντια δραστηριότητα και όχι κάθετη. Δηλαδή, ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που οριοθετείται από την πλευρά της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ οι δραστηριότητες του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα αποτελούν δραστηριότητες παραγωγής και προσφοράς προϊόντων. Για παράδειγμα, ο μεταλλουργικός κλάδος συγκροτείται από τις εταιρείες παραγωγής προϊόντων μετάλλου και ο κλάδος των σιτηρών από τις αγροτικές επιχειρήσεις που παράγουν σιτηρά. Αντίθετα, η δραστηριότητα του τουρισμού επιδρά σε πολλούς κλάδους της οικονομίας, όπως μεταφορές (π.χ. ταξίδι με αεροπλάνο και transfer με λεωφορείο), διαμονής (σε ξενοδοχείο ή αλλού), εστίασης (σε εστιατόριο ή bar εντός ή εκτός του χώρου διαμονής), διασκέδασης (περιλαμβανομένων των επισκέψεων σε αξιοθέατα) και κατανάλωσης σε καταστήματα. Έτσι ο τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα που -ούτως ή άλλως- αφορά πολλά και διάφορα μέρη του κοινωνικού και παραγωγικού ιστού μιας χώρας.

Ο Τουρισμός ως δραστηριότητα στην Ελλάδα

Η σπουδαιότητα του τουρισμού στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας και της απασχόλησης θα αναλυθεί κατωτέρω διεξοδικά. Επιγραμματικά αναφέρουμε ότι ο τουρισμός αποτέλεσε τα χρόνια της κρίσης το ανάχωμα στην ύφεση και την ανεργία και στη συνέχεια οδήγησε την χώρα σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Επίσης, ο τουρισμός είναι ένας από τους τομείς που παρουσίασαν σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον. Λόγω δε της μεγάλης διασποράς των τουριστικών προορισμών ανά την χώρα, ο τουρισμός παίζει καταλυτικό ρόλο στην διαμόρφωση του εισοδήματος σε πολλές Περιφέρειες της χώρας. Στον αντίποδα, ο τουρισμός έχει έντονη εποχικότητα λόγω του ότι οι διακοπές για Ήλιο & Θάλασσα -που αποτελούν την μεγαλύτερη ευρωπαϊκή προϊόντική αγορά- αποτελούν το βασικό τουριστικό προϊόν της χώρας.

COVID-19 και Τουρισμός

Στην περίοδο που διανύουμε ο τουρισμός έχει υποστεί πολύ μεγάλο πλήγμα λόγω αφενός της μείωσης των εισοδημάτων και αφετέρου της διστακτικότητας του κόσμου να ταξιδέψει για λόγους υγείας. Η ανάκαμψη του τουρισμού προϋποθέτει την αντιμετώπιση του κορωνοϊού από ιατρικής πλευράς και την ανάκαμψη των οικονομιών. Παράλληλα, διαφαίνεται μια ισχυροποίηση των τάσεων για βιωσιμότητα (sustainability) και ψηφιακό μετασχηματισμό, τις οποίες θα πρέπει να προετοιμαστεί να αντιμετωπίσει και εκμεταλλευτεί ο ελληνικός τουρισμός.

Στόχος της παρούσας μελέτης

Δεδομένης της σημασίας του τουρισμού για την ελληνική οικονομία, η αποτύπωση των οικονομικών μεγεθών του αποτελεί προϋπόθεση για την διαμόρφωση και διατύπωση απόψεων και επιλογών ως προς την στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί στον ελληνικό τουρισμό για την ανάπτυξή του και την επίλυση των προβλημάτων του. Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στο να συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή προσφέροντας μια βάση συζήτησης αποτυπώνοντας τα ακόλουθα μεγέθη του ελληνικού τουρισμού:

- την συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία μέσω αναλυτικής καταγραφής και αποτύπωσης των μεγεθών για τον Εισερχόμενο Τουρισμό, τον Εγχώριο Τουρισμό, τις Επενδύσεις στον Τουρισμό και τις Έμμεσες και Προκαλούμενες Επιδράσεις του στην οικονομία,
- την περιφερειακή διάσταση του τουρισμού, δηλαδή την συμβολή του στις οικονομίες των Περιφερειών της χώρας,
- την συμβολή του τουρισμού στη διατήρηση ισορροπίας στο Εξωτερικό Ισοζύγιο Πληρωμών της χώρας,
- την συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση.

Σύνοψη

Ο τουρισμός το 2019:

- παρουσίασε αύξηση εσόδων από το εξωτερικό κατά +13,1% ή + € 2.359 εκ. (περιλαμβάνονται τα έξοδα μετάβασης και οι εισπράξεις από κρουαζιέρες),
- είχε σημαντική επενδυτική δραστηριότητα € 3,2 δισ., εκ των οποίων τα € 1,2 δισ. σε εγχώρια προστιθέμενη αξία,
- η αύξηση της άμεσης συνεισφοράς του τουρισμού στην οικονομία της χώρας εκτιμάται σε + € 2.299 εκατ. (ή κατά 10,9%, από € 21.143 εκ. άμεσης συνεισφοράς στην οικονομία το 2018 σε € 23.442 εκ. το 2019), όταν η συνολική αύξηση του ΑΕΠ το 2019 ήταν + € 2.742 εκατ. (ή κατά 1,5% από € 184,7 δισ. το 2018 σε € 187.5 δισ. το 2019).
- η οικονομική συνεισφορά του αντιστοιχεί στο 12,5% του ΑΕΠ της χώρας, ενώ αν συνυπολογιστεί και η έμμεση συνεισφορά του, αντιστοιχεί μεταξύ 27,5% έως 33,1%,
- από κάθε € 1,0 τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργείται επιπλέον € 1,2 έως 1,65 πρόσθετης οικονομικής δραστηριότητας. Ως αποτέλεσμα για κάθε € 1,0 τουριστικού εσόδου, το ΑΕΠ της χώρας αυξάνεται κατά € 2,2 έως € 2,65, δηλαδή ο τουρισμός είναι ένας κλάδος με μεγάλη διάχυση ωφελειών στην οικονομία,
- η οικονομία τριών νησιωτικών Περιφερειών εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό,
- συμβάλλει άμεσα στην αιχμή (Q3) στο 17,1% της απασχόλησης και συνολικά (άμεσα και έμμεσα) μεταξύ 37,6% και 45,2% ενώ αποτέλεσε και αποτελεί βασικό μοχλό μείωσης της ανεργίας,
- κάλυψε με τις ταξιδιωτικές εισπράξεις το 79,9% του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών. Οι εισπράξεις αυτές ισούνται με το 78,4% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων που εξαγει η χώρα, εξαιρουμένων των εισπράξεων από εξαγωγή πλοίων και καυσίμων.

Η συνεισφορά του τουρισμού
12,5% του ΑΕΠ
17,1% της απασχόλησης

- αν στις ταξιδιωτικές εισπράξεις συνυπολογισθούν και οι εισπράξεις από αερομεταφορές και θαλάσσιες μεταφορές από τον εισερχόμενο τουρισμό, τότε το σύνολο των ταξιδιωτικών εισπράξεων ισούται με το 87,6% των εισπράξεων από τις εξαγωγές όλων των άλλων προϊόντων πλην πλοίων και καυσίμων.

Είναι προφανής από τα παραπάνω αφενός η σπουδαιότητα του τουρισμού για την ελληνική οικονομία και αφετέρου ο δυναμισμός του.

Εισερχόμενος Τουρισμός

ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αφίξεις και Έσοδα Εισερχομένων Τουριστών 2019

31,3 εκ.

Τουρίστες επισκέφθηκαν την Ελλάδα το 2019

Εισερχόμενος Τουρισμός, 2019

	Αφίξεις	%	Έσοδα (€)	%
Ιαν	659.982	2,1%	231.401.062	1,3%
Φεβ	503.540	1,6%	208.764.856	1,2%
Μαρ	772.507	2,5%	313.374.643	1,8%
Απρ	982.084	3,1%	505.454.000	2,8%
Μαι	2.386.667	7,6%	1.547.083.840	8,7%
Ιουν	4.102.215	13,1%	2.547.206.902	14,3%
Ιούλ	5.673.265	18,1%	3.579.139.035	20,1%
Αυγ	6.761.996	21,6%	4.109.640.000	23,1%
Σεπ	5.111.116	16,3%	2.790.246.507	15,7%
Οκτ	2.773.322	8,8%	1.376.952.112	7,7%
Νοε	929.502	3,0%	288.813.000	1,6%
Δεκ	692.183	2,2%	285.919.459	1,6%
Σύνολο	31.348.379	100%	17.783.995.416	100%
Αεροπορικώς	20.712.856	66%		
Οδικώς	9.588.263	31%		
Σιδηρ/μικώς	6.765	0%		
Θαλασσίως	1.040.495	3%		

Πηγή: ΤτΕ-Επεξεργασία INSETI Intelligence
Τα στοιχεία εσόδων για το 2019 υπόκεινται σε αλλαγή.

Το 2019 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν **31,3 εκ. τουρίστες**, μόνιμους κατοίκους άλλων χωρών («Μη Κάτοικοι»), και εισέπραξε σχεδόν **€ 17,8 δισ.**

Η εικόνα για το 2019 αναφορικά με την επιλογή του μεταφορικού μέσου των τουριστών που επιλέγουν την Ελλάδα για τις διακοπές τους είναι σχεδόν ίδια με τα προηγούμενα χρόνια. Συγκεκριμένα, οι **αεροπορικές αφίξεις** αποτέλεσαν το **66%** του συνόλου των αφίξεων ακολουθούμενες από τις **οδικές** με **31%** και τις **θαλάσσιες** με **3%**. Το ποσοστό των τουριστών που επέλεξαν το τρένο ως μέσο μεταφοράς για το ταξίδι τους στην Ελλάδα ήταν αμελητέο.

Η εποχικότητα των αφίξεων και των εσόδων καταδεικνύουν την εξάρτηση του τουρισμού της χώρας μας από το κυρίαρχο προϊόν –σε Ευρωπαϊκό επίπεδο– Ήλιος & Θάλασσα, καθώς από την έναρξη μέχρι την λήξη της καλοκαιρινής περιόδου (Απρίλιος – Σεπτέμβριος) καταγράφεται το **79,8%** των αφίξεων και το **84,8%** των εσόδων.

Ειδικότερα, το **56,0% / 58,9%** των αφίξεων / εσόδων καταγράφεται στο 3^ο τρίμηνο του έτους και το **23,8% / 25,9%** των αφίξεων / εσόδων στο 2^ο τρίμηνο του έτους, που σηματοδοτεί την έναρξη την έναρξη της τουριστικής περιόδου. Στο 1^ο και 4^ο τρίμηνο του έτους, τόσο οι αφίξεις όσο και τα έσοδα είναι σημαντικά μικρότερα, με το 1^ο τρίμηνο να καταγράφει το **6,2%** των αφίξεων και το **4,2%** των εσόδων και το 4^ο τρίμηνο το **14,0%** των αφίξεων και **11,0%** των εσόδων.

Αφίξεις και Έσοδα Εισερχομένων Τουριστών

+4,1%
αύξηση αφίξεων

+13,6%
αύξηση εσόδων

Εισερχόμενος Τουρισμός, 2018 - 2019				
Αφίξεις		Έσοδα		
	2018	2019	2018	2019
Ιαν	603.474	659.982	150.650.416	231.401.062
Φεβ	484.123	503.540	160.954.473	208.764.856
Μαρ	708.169	772.507	235.680.000	313.374.643
Απρ	1.106.808	982.084	473.757.000	505.454.000
Μαι	2.449.690	2.386.667	1.415.563.000	1.547.083.840
Ιουν	4.103.702	4.102.215	2.189.017.418	2.547.206.902
Ιουλ	5.539.244	5.673.265	3.209.314.249	3.579.139.035
Αυγ	6.093.067	6.761.996	3.534.654.000	4.109.640.000
Σεπ	4.868.857	5.111.116	2.399.188.237	2.790.246.507
Οκτ	2.722.457	2.773.322	1.320.854.342	1.376.952.112
Νοε	786.222	929.502	294.125.000	288.813.000
Δεκ	656.978	692.183	269.430.500	285.919.459
Σύνολο	30.122.791	31.348.379	15.653.188.635	17.783.995.416
Μεταβολή		4,1%		13,6%

Πηγή: ΤτΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence

Τα στοιχεία εσόδων για το 2019 υπόκεινται σε αλλαγή.

	2018	2019	% Δ
Έσοδα (εκ. €)	15.653	17.784	13,6%
Διαν/σεις (χιλ.)	227.012	232.464	2,4%
Αφίξεις (χιλ.)	30.123	31.348	4,1%
Μέση Διάρκεια Παραμονής	7,5	7,4	-1,6%
ΜΚΔ	519,6	567,3	9,2%
Δαπάνη/Διαν/ση	69,0	76,5	10,9%

Πηγή: ΤτΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence

Το 2019, ο εισερχόμενος τουρισμός παρουσίασε **αύξηση αφίξεων (+4,1%)** και **εσόδων (+13,6%)**, πετυχαίνοντας νέα υψηλά επίπεδα **31,3 εκατ. και € 17,8 δισ. αντίστοιχα** – τα υψηλότερα από την έναρξη της Έρευνας Συνόρων (2005). Επίσης, η αύξηση των εσόδων το 2019 (+13,6%) ήταν η 2^η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση που καταγράφηκε από την έναρξη της Έρευνας Συνόρων, μετά το 2013 (+16,8%), και η 3^η συνεχόμενη μετά την πτώση που καταγράφηκε το 2016 (-6,8%).

Σε νέο υψηλό (**232 εκατ.**) ανήλθαν και οι διανυκτερεύσεις, παρουσιάζοντας αύξηση +2,4%.

Η Μέση κατά Κεφαλήν Δαπάνη (ΜΚΔ) ανήλθε στα **€ 567,3**, εμφανίζοντας **αύξηση κατά +9,2%**, που οφείλεται στην **αύξηση της Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση κατά +10,9%** (από **€ 69,0** σε **€ 76,5**). Αντίθετα η Μέση Διάρκεια Παραμονής σημείωσε μείωση κατά **-1,6%** (από **7,5** διανυκτερεύσεις σε **7,4** διανυκτερεύσεις).

Βάσει της ακολουθούμενης μεθοδολογίας¹ για την καταγραφή των εσόδων, αυτά **δεν περιλαμβάνουν το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που παρέμεινε πρωτογενώς στο εξωτερικό**, π.χ. η αμοιβή και το κέρδος του Tour Operator, **αλλά περιλαμβάνουν μόνο το μέρος της δαπάνης του τουρίστα που καταναλώθηκε στην Ελλάδα**, π.χ. το έσοδο του ξενοδοχείου ή τη δαπάνη του τουρίστα στα καταστήματα.

Ομοίως, **δεν περιλαμβάνουν ούτε τα έσοδα από τις αερομεταφορές και τις θαλάσσιες μεταφορές των εισερχόμενων τουριστών για την μετάβασή τους στην Ελλάδα**, που καταγράφονται ξεχωριστά και αθροίζονται με όλες τις άλλες δαπάνες μεταφορών όπως π.χ. cargo, στοιχεία από επιβάτες κρουαζιέρας. Τα πρόσθετα αυτά έσοδα, όπως και η εγχώρια τουριστική δαπάνη, εξετάζονται αναλυτικά κατωτέρω.

¹ <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt200607.pdf>

Τουρισμός Κρουαζιέρας				
	Αφίξεις		Έσοδα (€)	
	2018	2019	2018	2019
A' Τρίμηνο	44.233	32.977	6.555.092	6.391.295
B' Τρίμηνο	1.035.584	720.814	144.593.000	162.685.160
Γ' Τρίμηνο	1.285.100	1.086.691	192.704.404	195.611.458
Δ' Τρίμηνο	584.459	815.700	88.785.158	92.730.587
Σύνολο	2.949.376	2.656.182	432.637.654	457.418.500
Μεταβολή 2018-2019		-9,9%		5,7%

Πηγή: ΤτΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence
Τα στοιχεία εσόδων για το 2019 υπόκεινται σε αλλαγή.

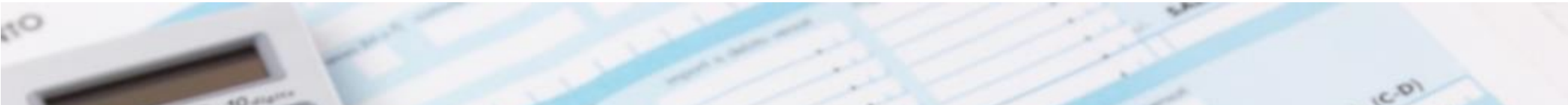
Τέλος, τα στοιχεία της Έρευνας Συνόρων της ΤτΕ που παραθέσαμε δεν περιλαμβάνουν ούτε τους επιβάτες κρουαζιέρας, εκτός από αυτούς που τελειώνουν την κρουαζιέρα τους στην Ελλάδα και αναχωρούν από κάποιο ελληνικό αεροδρόμιο ή λιμάνι. Το ποσοστό των επιβατών αυτών είναι πολύ μικρό. Προκειμένου, συνεπώς, να καταγραφεί και η κίνηση των επιβατών κρουαζιέρας και οι εισπράξεις από αυτούς, η ΤτΕ εκπονεί και την Έρευνα Κρουαζιέρας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας αυτής, το **2019 η Ελλάδα υποδέχθηκε σχεδόν 2,7 εκ.** τουρίστες κρουαζιέρας, μειωμένους σε σύγκριση με το 2018 κατά **-9,9%**, και εισέπραξε σχεδόν **€ 457 εκ.**, αυξημένα κατά **+5,7%**.

Η εποχικότητα των επιβατών κρουαζιέρας ήταν επίσης μεγάλη για το 2019, αλλά συγκριτικά μικρότερη από αυτήν του εισερχόμενου τουρισμού αφού στο 3^ο τρίμηνο έχουμε το **40,9%** των αφίξεων και το **42,8%** των εσόδων και στο 2^ο και 4^ο τρίμηνο το **27,1%/30,7%** των αφίξεων και **35,6%/20,3%** των εσόδων αντίστοιχα. Για το

1^ο τρίμηνο ο τουρισμός κρουαζιέρας ήταν πρακτικά ανύπαρκτος με μόλις το **1,2%** των αφίξεων και το **1,4%** των εσόδων.

Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση **(+39,6%)** αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας που καταγράφεται στο 4^ο τρίμηνο του 2019 καθώς και το γεγονός ότι, με εξαίρεση το 1^ο τρίμηνο που ούτως ή άλλως έχει ελάχιστη κίνηση, σημειώνεται αύξηση εσόδων σε όλα τα τρίμηνα.

Πλέον των παραπάνω, για τον υπολογισμό του συνολικού εσόδου από κρουαζιέρα, θα πρέπει να προσμετρηθούν και οι δαπάνες των εταιρειών κρουαζιέρας που το 2018 εκτιμήθηκαν σε **€ 120 εκ.** Συνεπώς με αντίστοιχη αναλογική αύξηση όπως τα έσοδα που αποτυπώνονται στην Έρευνα Κρουαζιέρας της ΤτΕ, τα έσοδα αυτά εκτιμώνται σε **€ 127 εκ.** για το 2019.

Έσοδα Αερομεταφορών και Θαλάσσιων μεταφορών

Όπως αναφέραμε, η Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ δεν περιλαμβάνει την δαπάνη των τουριστών για μεταφορά προς και από την Ελλάδα.

Ένα μέρος της δαπάνης αυτής εισπράττεται από ελληνικές εταιρείες και άρα το σύνολο των εσόδων αυτών αποτελεί έσοδο της χώρας προερχόμενο από τον τουρισμό. Ένα άλλο μέρος της δαπάνης αυτής καταβάλλεται σε εταιρείες του εξωτερικού οι οποίες, στη συνέχεια, καταβάλλουν μέρος του εσόδου τους για την εξυπηρέτηση των πελατών τους (πχ για το προσωπικό που απασχολούν στην Ελλάδα ή για αμοιβές εταιρειών handling). Προκειμένου να προσδιορίσουμε το έσοδο της χώρας από αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές, επικοινωνήσαμε με επαγγελματικές ενώσεις και εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς (αεροπορικές εταιρείες, ακτοπλοϊκές εταιρείες, εταιρείες handling κλπ.).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέξαμε, τα έσοδα των ελληνικών επιχειρήσεων από τη δραστηριότητα αυτή εκτιμώνται το 2019 σε **€ 1.914 εκ. (+11,6%)** για τις αερομεταφορές και **€ 96 εκ. (-2,0%)** για τις θαλάσσιες μεταφορές, έναντι **€ 1.715 εκ.** και **€ 98 εκ.** αντίστοιχα για το 2018.

Έσοδα Οδικών και Σιδηροδρομικών Μεταφορών

Οδικές Μεταφορές: το μέρος της δαπάνης των κατοίκων αλλοδαπής που αφορά σε κατανάλωση εντός Ελλάδος (πχ κατανάλωση βενζίνης) καταγράφεται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ, ενώ το μέρος της δαπάνης που αφορά σε κατανάλωση εκτός Ελλάδος δεν αφορά στην παρούσα καταγραφή.

Σιδηροδρομικές Μεταφορές: το μέρος της δαπάνης των κατοίκων αλλοδαπής που αφορά σε κατανάλωση εντός Ελλάδος καταγράφεται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ, ενώ το μέρος της δαπάνης που αφορά σε κατανάλωση εκτός Ελλάδος δεν αφορά στην παρούσα καταγραφή. Το εκτιμώμενο –πρόσθετο- έσοδο του ΟΣΕ κρίνεται ως αμελητέο αφού η εκτίμηση για τον αριθμό εισερχομένων τουριστών με σιδηρόδρομο ανήρχετο σε λιγότερο από 7.000.

ΕΓΧΩΡΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

-55,7%

μειώθηκε η δαπάνη του
εγχώριου τουρισμού
από το 2008

Η τελευταία διαθέσιμη εκτίμηση της δαπάνης του εγχώριου τουρισμού είναι η «Έρευνα Διακοπών» της ΕΛΣΤΑΤ για το 2018. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, η εγχώρια τουριστική δαπάνη για ταξίδια με τουλάχιστον μία διανυκτέρευση ήταν € 1.715 εκ. όταν για το 2017 ήταν € 1.398 εκ., δηλαδή αυξημένη κατά +22,6% σε σύγκριση με το 2017. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008, η αντίστοιχη δαπάνη ήταν € 3.868 εκ. Δηλαδή, κατά την περίοδο 2008-2018, η δαπάνη του εγχώριου τουρισμού μειώθηκε κατά -55,7%.

Για τα ταξίδια με τουλάχιστον 1 διανυκτέρευση την περίοδο 2017-2018, προκύπτει ότι:

- ο αριθμός των ταξιδιών αυξήθηκε κατά +4,3% (από 5,3 εκ. ταξίδια το 2017 σε 5,5 εκ. ταξίδια το 2018),
- η Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη ανά ταξίδι αυξήθηκε κατά +17,6% (από € 264 το 2017 σε € 310 το 2018),
- ενώ η συνολική δαπάνη αυξήθηκε κατά +22,6% (από € 1,4 δισ. το 2017 σε € 1,7 δισ. το 2018).

Εγχώριος Τουρισμός Ταξίδια με 1 τουλάχιστον Διανυκτερεύση					
	2015	2016	2017	2018	%Δ 2018-17
Ταξίδια	4.841.525	4.590.484	5.296.499	5.523.673	4%
Δαπάνη (€)	1.264.125.934	1.286.735.621	1.398.365.311	1.714.551.188	23%
ΜΚΔ (€)/ταξίδι	261	280	264	310	18%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ-Επεξεργασία INSETE Intelligence

Λαμβάνοντας υπόψιν την τελευταία εκτίμηση της δαπάνης του εγχώριου τουρισμού για το 2018 (+23%), και με συντηρητική πρόβλεψη για το 2019, εκτιμούμε ότι η ταξιδιωτική δαπάνη του εγχώριου τουρισμού θα σημειώσει αύξηση κατά +10% στα € 1.886 εκατ..

Τουρισμός: Επενδύσεις και έμμεσα οφέλη

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ - 1

Επενδύσεις στον ξενοδοχειακό κλάδο

Για την εκτίμηση των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν από τον ξενοδοχειακό κλάδο στην Ελλάδα τα έτη 2018 και 2019, λήφθηκαν υπόψιν:

- για νέες κατασκευές, ο αριθμός των νέων δωματίων που κατασκευάστηκαν, σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), καθώς και το Μέσο Εκτιμώμενο Κόστος Κατασκευής νέων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού βάσει στοιχείων αγοράς.
- για ανακαινίσεις, ο αριθμός δωματίων ανά κατηγορία στην λήξη του προηγούμενου έτους βάσει ΜΗΤΕ, καθώς και το Μέσο Κόστος Ανακαίνισης/Επισκευής υπαρχόντων δωματίων ανά κατηγορία αστεριού (βάσει μελέτης ΞΕΕ «[Εξελίξεις στα Βασικά Μεγέθη της Ελληνικής Ξενοδοχίας 2019](#)»).

Με βάση τα παραπάνω, το σύνολο των επενδύσεων από τον ξενοδοχειακό κλάδο για κατασκευή νέων και για ανακαίνιση/επισκευή υπαρχόντων ξενοδοχειακών δωματίων τα έτη 2018 και 2019 εκτιμήθηκε σε **περίπου € 1.735 εκ. και € 1.469 εκ.** αντίστοιχα – **μείωση -15%**.

Από τα ποσά αυτά ένα μέρος αφορά σε εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες και το υπόλοιπο σε υπηρεσίες και αγαθά εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

€ 1,5 δισ. οι επενδύσεις των
ξενοδοχείων, με € 784 εκατ.
εγχώρια προστιθέμενη
αξία

Λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή αυτή, υπολογίζεται ότι η επένδυση του ξενοδοχειακού κλάδου για τα έτη 2018 και 2019, καθαρή από εισαγωγές, ανέρχεται σε **περίπου € 945 εκ. και € 784 εκ.** αντίστοιχα – **μείωση -17%**.

Νέες Κατασκευές Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Νέα Δωμάτια	2018	6.206	2.969	1.733	1.065	439
	2019	4.338	1.751	1.735	679	173
Κόστος Κατασκευής (€ εκατ.)	2018	687	386	191	91	20
	2019	484	228	191	58	8
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	420	227	119	60	14
	2019	290	134	116	36	5
Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence						

Ανακαινίσεις Ξενοδοχείων						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Δωμάτια, τέλος έτους	2017	424.870	72.139	108.637	98.753	145.341
	2018	425.815	71.645	109.608	99.706	144.856
Κόστος Ανακαίνισης (€ εκατ.)	2018	1.047	281	482	195	90
	2019	985	248	501	145	92
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	526	124	240	107	54
	2019	494	110	249	80	56
Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence						

Επενδύσεις Ξενοδοχείων σε Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία						
		Σύνολο	5*	4*	3*	2*/1*
Εγχώρια Προστ. Αξία (€ εκατ.)	2018	945	351	358	167	68
	2019	784	244	365	115	61
Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence						

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ - 2

Επενδύσεις στους άλλους κλάδους του τουρισμού, πλην ξενοδοχείων

Σύμφωνα με το IOBE (2012), τα έσοδα των καταλυμάτων, που δεν περιλαμβάνουν μόνο ξενοδοχεία αλλά και ενοικιαζόμενα δωμάτια, βίλλες κλπ., αντιπροσωπεύουν το 45,3% της τουριστικής δραστηριότητας. Ελλείπει στοιχείων για τους άλλους κλάδους, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ξενοδοχειακός κλάδος προσφέρει μόνο ένα μέρος των καταλυμάτων, μπορεί κανείς αναλογικά να εκτιμήσει το σύνολο της επένδυσης των άλλων κλάδων σε **€ 2.095 εκ.** για το 2018 και **€ 1.774 εκ.** για το 2019. Αναγνωρίζοντας ότι, σε σχέση με τους άλλους κλάδους που εξυπηρετούν τον τουρισμό, ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι συγκριτικά μεγαλύτερης εντάσεως κεφαλαίου και προκειμένου να είμαστε συντηρητικοί στις προβλέψεις μας, απομειώνουμε το ποσό αυτό κατά το 1/3 και εκτιμούμε την συνολική δαπάνη των άλλων κλάδων σε **€ 1.397 εκ.** για το 2018 και **€ 1.183 εκ.** για το 2019 – **μείωση -15%**.

Συγκρινόμενοι με τον ξενοδοχειακό κλάδο, οι άλλοι κλάδοι έχουν επίσης χαμηλότερη αναλογία εγχώριας δαπάνης στις επενδύσεις, λόγω του ότι επενδύουν περισσότερο σε μηχανήματα και εξοπλισμό και λιγότερο σε κτίρια. Συντηρητικά η επενδυτική δαπάνη σε εγχώρια προστιθέμενη αξία εκτιμάται στο 1/3 της συνολικής επένδυσης.

€ 3,2 δισ. οι επενδύσεις στον τουρισμό, με € 1,2 δισ. εγχώρια προστιθέμενη αξία

Συνεπώς η επένδυση των άλλων κλάδων με όρους εγχώριας προστιθέμενης αξίας ανέρχεται σε **€ 466 εκ.** για το 2018 και **€ 394 εκ.** για το 2019 – **μείωση -15%**.

Επενδύσεις (€ εκατ.)		
	Σύνολο	Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία
2018	1.397	466
2019	1.183	394
Πηγή: IOBE - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence		

Επενδύσεις στον τουρισμό συνολικά

Βάσει των παραπάνω, το σύνολο της επενδυτικής δραστηριότητας του τουρισμού για το 2018 ανέρχεται στα **€ 3.830 εκ.**, εκ των οποίων **€ 1.411 εκ.** αφορούν σε δαπάνη εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Τα αντίστοιχα μεγέθη για το 2019 είναι **€ 3.244 εκ.** και **€ 1.178 εκ.**, παρουσιάζοντας **μείωση -15%** και **-16%** αντίστοιχα.

Επενδύσεις (€ εκατ.)		
	Σύνολο	Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία
2018	3.830	1.411
2019	3.244	1.178
Πηγή: IOBE - Εκτιμήσεις-Επεξεργασία INSETTE Intelligence		

ΤΑ ΕΜΜΕΣΑ ΟΦΕΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Για κάθε € 1 αύξηση
στα τουριστικά έσοδα,
το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65

	% Κατανομή Τουριστικών Εσόδων	Πολλα- πλασιαστής
Καταλύματα	45,3	2,50
Εστίαση	18,0	2,50
Θαλάσσιες Μεταφορές	9,0	2,41
Οδικές Μεταφορές	7,1	3,25
Εναέριες Μεταφορές	5,4	2,98
Εμπόριο	4,9	3,69
Ψυχαγωγία	3,8	1,90
Ταξιδιωτικά Γραφεία	3,7	3,68
Ενοικίαση Αυτ/των	1,8	1,39
Συνέδρια	1,0	4,13
Σταθμισμένος Μέσος Όρος		2,65

Πηγή: ΚΕΠΕ, IOBE - Επεξεργασία INSETI Intelligence

Σύμφωνα με το IOBE (2012), κάθε € 1,0 που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,2 και άρα, συνολικά, δημιουργεί € 2,2 ΑΕΠ. Δηλαδή, ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας ανέρχεται σε 2,2.

Στον πίνακα απεικονίζονται οι πολλαπλασιαστές των επιμέρους κλάδων της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΚΕΠΕ (2014), καθώς και η ποσοστιαία συμβολή του κάθε υποκλάδου στην ελληνική τουριστική δραστηριότητα σύμφωνα με την μελέτη του IOBE (2012).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα, ο προκύπτων πολλαπλασιαστής του τουρισμού για την ελληνική τουριστική οικονομία ανέρχεται σε **2,65** που σημαίνει πως για κάθε € 1,0 από την τουριστική δραστηριότητα, δημιουργείται έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα € 1,65 και άρα, συνολικά, το ΑΕΠ αυξάνει κατά € 2,65.

Συνεπώς ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας κυμαίνεται μεταξύ 2,2 και 2,65.

Κατηγορία Δαπάνης	2018, € εκ.	2019, € εκ.	%Δ
Δαπάνη Εισερχόμενων Τουριστών	€15.653	€17.784	13,6%
Δαπάνη Τουριστών Κρουαζιέρας	433	457	5,7%
Δαπάνη Εταιρειών Κρουαζιέρας	120	127	5,7%
Αερομεταφορές	1.715	1.914	11,6%
Θαλάσσιες Μεταφορές	98	96	-2,0%
Εγχώριος Τουρισμός	1.715	1.886	10,0%
Επενδύσεις	1.411	1.178	-16,5%
Άμεση Επίπτωση Τουρισμού	€21.143	€23.442	10,9%
ως % ΑΕΠ	11,4%	12,5%	9,3%
πολλαπλασιαστής IOBE	2,2	2,2	0,0%
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€46.515	€51.573	10,9%
ως % ΑΕΠ	25,2%	27,5%	9,3%
πολλαπλασιαστής ΚΕΠΕ	2,65	2,65	0,0%
Έμμεσο και Άμεσο Αποτέλεσμα	€56.030	€62.122	10,9%
ως % ΑΕΠ	30,3%	33,1%	9,3%
ΑΕΠ	€184.714	€187.456	1,5%

Πηγή: INSETE Intelligence

Τα στοιχεία του ΑΕΠ υπόκεινται σε αλλαγή

Σύμφωνα με την 1^η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ της χώρας, σε τρέχουσες τιμές, το 2019 διαμορφώθηκε στα **€ 187.456 εκ.** αυξημένο κατά **+1,5%** σε σύγκριση με το 2018 (€ 184.714 εκ.).

Συνοψίζοντας τα στοιχεία για τον τουρισμό που παραθέσαμε παραπάνω και συγκρίνοντάς τα και με το ΑΕΠ της χώρας προκύπτει η ακόλουθη εικόνα:

- η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας το 2019 εκτιμάται σε **€ 23,4 δισ.**, μέγεθος που αντιστοιχεί με το **12,5%** του ΑΕΠ.
- συνυπολογίζοντας και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη, η συνολική συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία της χώρας το 2019 εκτιμάται μεταξύ **€ 51,6** και **€ 62,1 δισ.**, μεγέθη που αντιστοιχούν μεταξύ του **27,5%** και του **33,1%** του ΑΕΠ.
- το ΑΕΠ παρουσίασε ετήσια αύξηση κατά **+1,5%** ή κατά **€ 2.742 εκατ.**, ενώ η δραστηριότητα του τουρισμού αυξήθηκε σε ετήσια βάση κατά **+10,9%** ή κατά **€ 2.299 εκατ.** άμεσα ή **€ 5.058 / 6.093 εκ.** έμμεσα και άμεσα,
- περισσότερο από το **90%** του εισοδήματος της τουριστικής δραστηριότητας προέρχεται από το εξωτερικό, καθιστώντας τον τουρισμό σχεδόν αμιγώς εξαγωγική δραστηριότητα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ο τουρισμός στηρίζει
τα εισοδήματα της
Περιφέρειας

Περιφέρεια	% κατανομή εσόδων εισερχόμενου τουρισμού 2019	αναλογία άμεσης τουριστικής δαπάνης 2019 - σε € εκ.	ΑΕΠ Περιφερειών 2019* - σε εκ.	% ΑΕΠ στο οποίο αντιστοιχεί η τουριστική δαπάνη	κατά κεφαλήν ΑΕΠ 2017 - σε €
Ν. Αιγαίο	29,3%	6.861	6.391	107,4%	18.091
Κρήτη	20,4%	4.775	9.460	50,5%	14.366
Αττική	14,7%	3.437	89.228	3,9%	22.784
Κεντ. Μακεδονία	12,7%	2.983	25.732	11,6%	13.172
Ιόνια Νησιά	10,8%	2.534	3.297	76,9%	15.464
Αν. Μακεδονία & Θράκη	2,5%	583	7.225	8,1%	11.539
Πελοπόννησος	2,4%	553	8.359	6,6%	13.903
Θεσσαλία	2,0%	471	9.723	4,8%	12.911
Ήπειρος	1,5%	347	4.137	8,4%	11.879
Δυτ. Ελλάδα	1,5%	341	8.408	4,1%	12.216
Στερεά Ελλάδα	1,0%	239	8.794	2,7%	15.214
Β. Αιγαίο	0,9%	219	2.579	8,5%	11.955
Δυτ. Μακεδονία	0,4%	100	4.124	2,4%	14.663
Σύνολο Χώρας	100,0%	23.442	187.456	12,5%	16.757

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ΤτΕ – Επεξεργασία INSETE Intelligence

* Η κατανομή του ΑΕΠ των Περιφερειών είναι εκτίμηση λαμβάνοντας υπόψη την ποσοστιαία κατανομή του 2017

Ελλείπει στοιχείων για την περιφερειακή κατανομή της συνολικής τουριστικής δαπάνης, η εκτίμησή της γίνεται προσεγγιστικά, βάσει της κατανομής των εσόδων του εισερχόμενου τουρισμού όπως αποτυπώνονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδας.

Τα στοιχεία αυτά συγκρίνονται με την εκτίμηση του ΑΕΠ της κάθε Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη αφενός το ΑΕΠ του 2019 και αφετέρου την τελευταία διαθέσιμη % κατανομή (στοιχεία 2017).

Λόγω της προσεγγιστικής φύσης των στοιχείων του πίνακα, η εικόνα που αναδεικνύει είναι κατά κύριο λόγο ενδεικτική.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Ιδιαίτερα υψηλή είναι η συμβολή του τουρισμού στην κάλυψη του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου

	2018 (εκ. €)	2019 (εκ. €)	% μεταβολή
Ισοζύγιο Αγαθών	-22.489	-22.833	-1,5%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις (περ. κρουαζιέρα)	16.086	18.241	13,4%
ως % ελλείμματος Ισοζυγίου Αγαθών	72%	80%	
Εκτίμηση Εσόδων από Μεταφορές	1.932	2.136	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και Μεταφορές/Ισοζύγιο αγαθών	80%	89%	
Εξαγωγές Αγαθών	32.373	32.434	0,2%
Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	22.225	23.263	4,7%
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών	50%	56%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών	56%	63%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	72%	78%	
Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και μεταφορές / Εξαγωγές Αγαθών πλην Πλοίων και Καυσίμων	81%	88%	

Πηγή: ΤτΕ – Επεξεργασία INSETE Intelligence

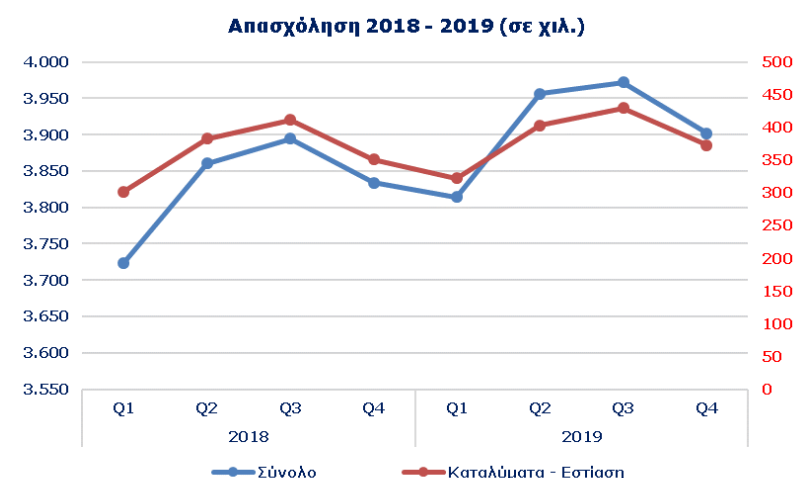
* Τα στοιχεία εσόδων για το 2019 είναι προσωρινά και υπόκεινται σε αλλαγή

Ο τουρισμός αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πηγές εσόδων της χώρας που εξισορροπούν το Ισοζύγιο Πληρωμών. Συγκεκριμένα, για το 2019 **οι ταξιδιωτικές εισπράξεις κάλυψαν το 79,9% του ελλείμματος του Ισοζυγίου Αγαθών** (έναντι 71,5% το 2018). Μάλιστα αν συνυπολογιστούν και τα έσοδα αερομεταφορών, κρουαζιέρας κλπ. που η ΤτΕ υπολογίζει σε άλλους κωδικούς του ισοζυγίου πληρωμών, τότε η συμβολή του εισερχόμενου τουρισμού στην κάλυψη του ελλείμματος ισοζυγίου αγαθών φτάνει το **89,2%** (έναντι **80,1%** το 2018).

Επίσης, οι εισπράξεις από τον τουρισμό το 2019 αντιπροσωπεύουν το **56,2%** (έναντι 49,7% το 2018) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές κάθε μορφής αγαθών που κάνει η χώρα. Αν στις εισπράξεις αυτές συνυπολογιστούν και τα έσοδα από τις μεταφορές, τότε το σύνολο ισούται με το **62,8%** (έναντι 55,7% το 2018) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών. Αν από τις εξαγωγές αγαθών αφαιρεθούν οι εξαγωγές πλοίων και καυσίμων, τότε το ποσοστό των εισπράξεων από τον τουρισμό ισούται με το **78,4%** (έναντι **72,4%** το 2018) του συνόλου των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών. Επίσης, εάν στις εισπράξεις του τουρισμού συνυπολογίσουμε και τις μεταφορές, το ποσοστό των εισπράξεων ισούται με το **87,6%** (έναντι **81,1%** το 2018) των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών που κάνει η χώρα πλην πλοίων και καυσίμων.

Εξέλιξη απασχόλησης για τα έτη 2018 - 2019 (σε χιλ.)								
	2018				2019			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Σύνολο	3.724	3.860	3.894	3.834	3.814	3.956	3.972	3.902
% μεταβολή					2,4%	2,5%	2,0%	1,8%
Καταλύματα - Εστίαση	302	383	411	351	322	403	429	373
% μεταβολή					6,7%	5,3%	4,4%	6,2%

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ – Επεξεργασία INSETI Intelligence

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ – Επεξεργασία INSETI Intelligence

Ο τουρισμός, εκτός από την μεγάλη συμβολή στην οικονομία της χώρας έχει μεγάλη συμβολή και στην απασχόληση και, τα τελευταία χρόνια, έχει συμβάλει σημαντικά στην μείωση της ανεργίας. Η πορεία αυτή συνεχίστηκε και το 2019. Συγκεκριμένα, η απασχόληση στα τουριστικά επαγγέλματα υπηρεσιών καταλυμάτων και εστίασης αυξήθηκε κατά **6,7%**, το **1^ο τρίμηνο έναντι 2,4%** της συνολικής απασχόλησης κατά **5,3** έναντι **2,5%** στο **2^ο τρίμηνο**, κατά **4,4%** έναντι **2,0%** στο **3^ο τρίμηνο** και κατά **6,2%** έναντι **1,8%** στο **4^ο τρίμηνο**. Εδώ θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στο 1^ο και το 4^ο τρίμηνο του 2019 σημειώνονται οι υψηλότερες ποσοστιαίες αυξήσεις που πιθανόν οφείλεται στην σημαντική ανάπτυξη του τουρισμού city-break στην Αθήνα, που έχει μειωμένη εποχικότητα.

Όπως ήδη αναφέρθηκε (βλ. πίνακα στην σελ. 13 με στοιχεία IOBE (2012)), τα καταλύματα και η εστίαση αντιπροσωπεύουν το 63,3% της τουριστικής δαπάνης στην Ελλάδα. Με την υπόθεση εργασίας ότι αντίστοιχη είναι και η συμβολή των δύο αυτών κλάδων στην απασχόληση σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό, μπορούμε να συνάγουμε ότι το σύνολο της απασχόλησης που δημιουργήσε ο τουρισμός κατά την αιχμή (Q3) του 2019 εκτιμάται σε **678 χιλιάδες εργαζόμενους** ή το **17,1%** της συνολικής απασχόλησης. Αν συνυπολογισθούν, με πολλαπλασιαστική αντίστοιχο του ΑΕΠ (2,2 ή 2,65), τότε η συνολική απασχόληση (άμεση και έμμεση) που δημιουργεί ο τουρισμός ανέρχεται στο **37,6%** έως **45,2%** του συνόλου.

Πηγές

- Ελληνική Στατιστική Αρχή,
- Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδας,
- Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας,
- Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας,
- ΞΕΕ (2020), Βασικά μεγέθη της ελληνικής ξενοδοχίας 2019,
- IOBE (2012), Η επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία,
- ΚΕΠΕ (2014), Οικονομικές Εξελίξεις, Τεύχος 24, Ιούνιος 2014,
- Άρης Ίκκος & Σεραφείμ Κουτσός (2019), Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2018 (ΙΝΣΕΤΕ),
- CLIA (2018), Contribution of Cruise Tourism to the Economies of Europe 2017,

Η παρούσα μελέτη υλοποιήθηκε από το ΙΝΣΕΤΕ στο πλαίσιο της Πράξης:
«Δράσεις πρόγνωσης και παρακολούθησης μεταβολών του Τουριστικού Τομέα για την
ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του»
με κωδικό MIS 5003333, η οποία εντάσσεται στο **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα**
“Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020” και
συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΤΠΑ, ΤΣ & ΕΚΤ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑΝΕΚ

ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

www.sete.gr

www.insete.gr